

**Рівненський державний
гуманітарний університет**

**Актуальні питання
психологічної науки**

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 15

Рівне - 2021

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Рівне, 2021. Вип. 15. 140 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Хупавцева Н.О. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Савицька О.Г. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ.

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 12 від 29 грудня 2021 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

допомагаючи поведінку моделює лише у внутрішньому плані. Зазвичай вони пасивно сприяють об'єкту емпатії, значно рідше вони надають реальну допомогу. Перехід суспільства від колективізму до індивідуалізму призводить не лише до того, що людина стає більш незалежною, індивідуально-неповторною тощо, але й більш егоцентричною. Вона занурюється у власне життя, власні проблеми, і її мало хвилює життя оточуючих. Для значної частини юнацтва уміння не проявляти свої почуття ніжності, співчуття, піклування є ознакою мужності і сили власного Я. З віком емпатійність молодих людей зростає у зв'язку з розвитком інтелекту, становленням моральної та мотиваційної сфери.

Таким чином, емпатія – це здатність, особистісна характеристика, яка формується у процесі соціалізації особистості і виконує важливу функцію у побудові зовнішніх соціальних зв'язків. Для молодої людини, яка розпочинає самостійне життя, дуже важливо бути прийнятою суспільством, і емпатія може їй у цьому допомогти.

Список використаних джерел:

1. Василюшина Т.В. Емпатія як фактор ефективності педагогічного спілкування: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 “Педагогічна та вікова психологія” / Т.В. Василюшина. – К., 2000. – 20 с.
2. Дерев'яно С.П. Характеристики емпатії студентів-психологів / С.П.Дерев'яно // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія «Психологічні науки», 2015. – Вип. 126. – С. 70–74.
3. Дьоміна Г.А. Психологічні особливості емпатії студентів – майбутніх соціально-психологічних працівників / Г.А.Дьоміна // Актуальні проблеми психології, 2013. – Т. 7. Вип. 32. – С. 73–79.
4. Ильин Е.П. Психология помощи / Е.П.Ильин. Альтруизм, эгоизм, эмпатия. – СПб.: Питер, 2013. – 304 с

УДК 159.9.075

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У СИТУАЦІЯХ БУЛІНГУ

Ковтун Оксана, здобувач ОС «бакалавр», 4 курс, РДГУ

Керівник: Савуляк В. О., старший викладач

Уперше термін булінг (з англ. «bully» – хуліган, забіяка, грубіян, насильник; ‘bullying’ – цькування, залякування, третирування) з’явився на

початку 70-х рр. XX ст. у Скандинавії, де група дослідників вивчала явище насильства між дітьми в школі. Досі немає чіткого наукового визначення цього терміну. Саме поняття булінг деякі автори розуміють по-різному і надають різну кваліфікацію його видів.

Булінг визначають як:

1) соціальну взаємодію, через яку одна людина (іноді декілька) зазнають нападів іншої людини (іноді декількох, але, зазвичай, не більше чотирьох) майже щодня впродовж тривалого періоду (декількох місяців), що викликає в жертви стан безпомічності й виключення з групи;

2) сукупність соціальних, психологічних і педагогічних проблем, які охоплюють процес тривалого фізичного чи психологічного насилля з боку індивіда або групи стосовно індивіда, що не може захистити себе в певній ситуації;

3) поведінка, що може бути визначена як неодноразовий напад (фізичний, психологічний, соціальний або вербальний) тими, чия влада формально або ситуативно вища за тих, хто не має можливості захиститися, з наміром заподіяти страждання для досягнення власного задоволення.

Булінг є явищем інтернаціональним і досліджується вченими багатьох країн: Америки, Великої Британії, Канади, Норвегії, Фінляндії та інших. Як зазначає відомий російський науковець І. Кон, за останні 20 років «булінг» став міжнародним соціально-психологічним і педагогічним терміном, який означає складну сукупність соціальних, психологічних і педагогічних проблем. представлено багато визначень цього явища. Х. Лейманн визначає булінг як «соціальну взаємодію, через яку одна людина (іноді декілька) зазнають нападів іншої людини, Л. Кішлі вважає, що основною характеристикою булінгу є емоційне приниження, образа почуттів людини, що призводить до виключення її з групи.

Дослідниця зазначає, що булінг – це агресивна поведінка, яка спрямована приниження почуттів, висловлювання негативних емоцій і принизливих оцінок щодо іншої людини.

Основні механізми розвитку булінгу: страх; заздрощі та конкуренція; неприйняття інакшості; бажання підпорядковувати когось власній волі; бажання витіснити когось із групи (колективу); бажання принизити іншого. Як соціально-психологічне явище булінг впливає на всіх учасників групи чи класу дітей, де він виникає.

Слід виокремити, що соціальна структура булінгу, як правило, має три елементи.

1. Переслідувач (булер). Кривдник надає собі привілеї домінантності, контролю, права виключення та ізоляції жертв.

2. Жертва. Потерпілий, який не здатний ефективно захищати себе, тому він певною мірою беззахисний перед кривдником або їх групою.

3. Спостерігач. Це свідки, члени груп, де відбувається булінг, але які не є ані булерами, ані жертвами. Їх, за дослідженнями, 88% від усіх дітей. Частина з них долучається до кривдника, інші підбурюють його до подальшого знущання і лише 10-20% намагаються якось допомогти жертві.

На думку Є. В. Гребьонкіна, на агресивну (булінгову) поведінку дітей впливає комплекс чинників:

1) персональні фактори (низький рівень виховання, занижена самооцінка, висока імпульсивність, зловживання алкоголем, наркотиками, комп'ютерними іграми, готовність до ризику, обмежене почуття самозбереження);

2) поведінкові фактори (поведінка, що створює перешкоди для навколишніх, вандалізм, безцільне проведення часу, прогули й слабка успішність у школі, ранні сексуальні контакти, приводи в міліцію й рання судимість);

3) соціальні фактори (культ насильства в суспільстві, вплив ЗМІ, поведінка батьків, низький соціально-економічний статус родини, залежність від соціальної допомоги, зміна вихователів (вітчим, мачуха), сімейне й сексуальне насильство, друзі з девіантною поведінкою).

Провівши аналіз основних підходів до визначення поняття булінгу та пошуку причин, було визначено, що існує ряд чинників його прояву, він має колективний характер та заснований на соціальних стосунках у групі. Водночас встановлено, що учні підліткового періоду найчастіше використовують дві форми булінгу – хлопці фізичний, а дівчата психологічний. Цей період для них є перехідним, і тому можуть виникати протиріччя, які призводять до таких ситуацій. За даними дослідження, майже кожен третій учень даних класів так чи інакше, зазнавав булінгу в школі, потерпав від принижень і глузувань з боку інших, решта піддослідних частково піддавалися знущанню з боку однолітків.

Дані дослідження вказують на невисокий показник цькування в навчальному середовищі. Незважаючи на це, третина опитаних указує на те, що деяка кількість учнів підлягає третируванню часто. Зазвичай, в школах знущаються над слабшими, тими, хто має занижену самооцінку і не зможе за себе постояти. Було виявлено, завжди булінгу підлягають ті діти, які мали менший соціальний статус. Більша частина підлітків стикається з постійними образами, знущаннями та поганою поведінкою на свою адресу. Число тих, хто не піддається насиллю з боку однолітків, є досить малим. Беручи до уваги кількість жертв, можна інтерпретувати це так, що дуже малий відсоток дітей не підлягає знущанню, тому що в цю кількість

опитаних також входять ті, хто є агресором і від кого потерпають інші в навчальному просторі.

Список використаних джерел:

1. Барліт А. Ю. Барліт О. О. Форми і методи подолання соціально-педагогічної та психологічної проблеми булінгу в освітньому середовищі. Запоріжжя, 2012. С.44
2. Беженар Г. Булінг: підліткове насильство в школі // Школа (Шк. світ). 2012, № 2. С. 75 – 83.
3. Воронцова Е. Профілактика та подолання булінгу у закладах освіти. Дніпропетровськ, 2017.

УДК 159.922.1

ОСОБЛИВОСТІ ЕМПАТІЙНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІСІ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

Ковтун Світлана, здобувач ОС «бакалавр» 4 курс, РДГУ

Керівник: Савуляк В. О., старший викладач

Поняття «гендер» з'являється у соціально-гуманітарному знанні другої половини ХХ ст. як похідне від поняття статі.

Гендер є важливою соціодиференційною ознакою буття соціуму, а дослідження його соціально-практичного змісту стосується фундаментальних характеристик суспільних відносин. Сучасна епоха зумовлює необхідність переосмислення традиційних гендерних схем та ролей і їх сприйняття. В основі гендерної теорії лежить твердження, що гендер присутній у всіх соціальних процесах, а гендерний підхід передбачає наявність гендерних чинників впливу на всі аспекти людського суспільства, культури та взаємодії.

Гендерна теорія вивчає соціальне життя обох статей, їхню поведінку, ролі, характеристики, спільне й відмінне між ними, соціальні взаємовідносини статей, розглядаючи світ порівняльно з позиції обох соціо-статевих груп. Гендерні дослідження також мають на меті пояснити відмінності всередині певного гендеру – між самими жінками та між чоловіками.

Предметом поглибленого вивчення й наукового осмислення стають цінності та життєві орієнтації чоловіка й жінки, розширення їхніх інтересів і виникнення нових потреб, оновлення характеру відносин між ними відповідно до оновлення світового простору, нові підходи до соціально-статеві культури й формування ними культурних реалій сучасності.

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Психологічні аспекти грамотного і безпечного використання інтернету	4
Артемова О. Формування ціннісно-сислової сфери здобувачів освіти	6
Камінська О. Вплив дистанційного навчання на соціально-психологічну адаптацію першокурсників	11
Романюк В. Сигнальні системи та психогенні розлади особистості	14
Рудюк О. Дослідження особистісних цінностей суб'єктів освітнього процесу у вищій школі	16
Антонюк Н. Психологічний аналіз мотиваційної готовності дитини дошкільного віку до школи	18
Бажинська Д. Адаптаційний потенціал людини: психофізіологічні аспекти	21
Бернік А. Психологічні особливості самоефективності молоді	23
Болюх Т. Профілактика емоційного вигорання молоді	25
Вітрук Д. Психологічний аналіз креативності сучасних підлітків та юнаків	28
Галушко О. Психологічна профілактика паніки та засоби її подолання	30
Глотова М. Мобінг як фактор прояву агресивності у підлітковому віці	32
Горбатюк О. Вплив міжособистісних стосунків на вирішення конфліктних ситуацій у сучасної молоді	35
Гук В. Розвиток стресостійкості у дітей молодшого шкільного віку як необхідної складової у формуванні соціальної компетентності особистості шляхом використання методів арт-терапії	38
Доля Т. Психологічні особливості проявів прокрастинації у дорослому віці	41
Зайчук Т. Виховні можливості ігрової діяльності у розвитку самостійності в дітей старшого дошкільного віку	43
Захарова Н. Теоретико-методологічні засади проблеми мотивації до лідерства у студентської молоді	46
Замківський І. Метод піскової терапії у сучасній психологічній науці	48
Калюш Р. Особливості мотиваційної сфери майбутніх психологів	55
Камінський А. Стресостійкість як професійно важлива якість психолога	57
Карпова А. Булінг в шкільних колективах: причини виникнення та методи профілактики	60
Кобзар З. Психологічні особливості емпатії студентської молоді	62
Ковтун О. Психологічні особливості поведінки підлітків у ситуаціях булінгу	64
Ковтун С. Особливості емпатійності у підлітковому віці: гендерний	

аспект.....	67
Корчак А. Психологічні особливості впливу емоційної напруги на психосоматику юнаків.....	69
Кот С. Психологічні особливості особистісної конфліктності студентської молоді.....	71
Кохно Т. Освітнє середовище як чинник розвитку стресостійкості студентів.....	73
Лапюк А. Емоційні складові стресостійкості у студентської молоді.....	75
Максимчук М. Вплив тривожності на розвиток комунікативних здібностей у підлітковому віці.....	78
Маркова І. Психологічні особливості розвитку ціннісних орієнтацій у підлітковому віці.....	80
Мартинюк Т. Дослідження темпераменту у студентської молоді.....	83
Мартинюк Т. Тривожність та психічне здоров'я особистості.....	85
Матейук О. Емпатія як психологічне особистісне утворення.....	87
Микитюк В. Теоретичний аналіз проблеми професійного самовизначення у психологічній парадигмі.....	90
Михайлюк Ю. Чинники особистісної конфліктності і способи поведінки юнаків в ситуації міжособистісних конфліктів.....	92
Мягка О. Генезис емоційного інтелекту підлітків.....	94
Новосад Т. Проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців в процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти.....	96
Онищук Д. Мотиваційні чинники розвитку креативності у майбутніх психологів.....	99
Онищук Т. Вплив сімейних конфліктів на особистісний розвиток підлітків.....	102
Подерня Н. Індивідуально-типологічні чинники формування локус контролю.....	105
Полонська В. Спілкування і розвиток особистості.....	107
Посохова Л. Психологічні особливості ціннісних орієнтацій студентської молоді.....	108
Самойдук А. Психологічні особливості соціальної емпатії особистості.....	110
Самчук І. Психологічні особливості виникнення та корекції особистісної тривожності у ранньому юнацькому віці.....	112
Смаглюк А. Особливості розвитку мислення у молодшому шкільному віці.....	114
Сокотун К. Розробка програми розвитку емоційного інтелекту.....	116
Стрихарчук М. Психологія розвитку міжособистісного спілкування.....	118
Ткачук Л. Психолого-педагогічні особливості навчальної неуспільності.....	

молодших школярів	124
Угнієва С. Психологічний аналіз тривожності у підлітків	126
Царук С. Мотивація та особливості навчальної діяльності у студентської молоді	129
Шоха Т. Психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери в молодшому шкільному віці	131
Юсенко В. Роль комунікативної компетентності у розвитку лідерських якостей особистості	133
Зміст	137

Електронне видання

Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства

Випуск 15

Наукове редагування – проф.. Камінська О.В.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Формат 60x80/16. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 7,5.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету